

Աշխատեալից այդպէսեւ.
Մեզեից բաւե՛ հայրենական մեր էրին 1,

Գերկամ եմ առգ: Զկա ազատ կյանք ու օդ,
Հաւաքաւորե՛ր, մեացել եմ ձեզ կարօտ,
Մեզքս ի՛նչ էր, որ առաւ կյանքն այս արեւոտ,
Բոլորք ընկա՛ գրկված երկրիցս առեւտ:

Վա՛յ իմ ջանքին, էս ի՛նչ դարդեր եմ տեսել,
Միտաւ քաւ է, որ մինչեւ օրս եմ հասել,
Հաւաքաւորե՛ր, կուգեմ վշտերըս տեսել,
Որ դուք մեկ-մեկ գրի առնե՛ք դարդերս:

Մա՛յր, լալիս ես, գիտեմ, դու զօր ու զիշե՛ր,
Անբաւական է մինչ դատաստան կյանքը մեր,
Մուտացիկ եմ. փրկի՛ր որդուն քո անանք,
Մի բոգ մեռակ՝ ընկած օտար երկրներ:

Ազգութիւնից դուրս եկա,
Կարօտ մեացի, դուրս եկա,
Այստեղ արի, մայրի՛կ ջան,
Մի բոգ որդիդ ճկեցեկա.
Այս վշտերը պատմելուց,
Ավա՛ղ, օգուտ ճե՛շ չկա:

XIX ԴԱՐԻ ԱՌԱՋԻՆ ԿԵՍԻ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒՂԻ ԵՂԻՍԱԲԵԹ ԲԱՐՍԵՂՈՎԸ ԵՎ ԻՐ ՍԻՐՈ ՄԻ ԵՐԳԸ

Նոյսաբեթ Բարսեղովը նոր անուն է մեր մատենագրութեան մեջ: Նա մեր աշխարհիկ գրականութեան ասպարիզում մեզ ծանոթ երկրորդ վիճակն է (առաջինը՝ Հոռոմսիմե Ազգայնիքն է), որի անունն ու գործը հասել են մեզ: Մեր Մատենագրարանի № 7652 ձեռագրի 8ա—9ա թերթերի վրա 1831 թվին նա, անվարժ գրչու-թյամբ, գրի է առել իր սիրո մի երգը: Դա հորինված է աշուղական երգերի ձևով, ունի կանոնավոր տաղաչափութեան, ճոխ հանգեր եւ գրված է ժամանակի խոսակցական լեզվով: Այդ լեզուն պահել է հեղինակի բարբառով ու ժողովրդի:

Երգչուհու մասին որոշ տեղեկութեաններ ստանում ենք նույն ձեռագրում՝ իր ձեռքով արված նշումներից: Օրինակ՝ երգից անմիջապէս հետո կարդում ենք. «Այս շալիսէմնս Նոյսաբեթ Գարսեղովիս ասածն է»: Այս վկայութեամբ է որ պարզվում է տրվել երգը իրեն՝ Նոյսաբեթին պատկանելը: Այնուհետեւ կան «Ի 183 [օ]»,

«1831» թվերը: Հաջորդ էջում կա 181203 թիվը, որը հավանաբար նշանակում է 1823: Ապա, որպէս խորագիր հայատառ տաճկերեն մի երգի, գրված է. «Էղեայ Պաղարօվ», որը կարող է երգչուհու ստորագրութեանը լինել, մանավանդ որ վերջին «վ» տառն ավարտված է գալարուն գծիկով, ինչպէս արվում է սովորաբար ստորագրութեան ժամանակ: Սույն ձեռագրի վերջում կան զանազան գրութեաններ, որոնցից կարևոր են հետևյալները.

ա) «Թվին 1822-ին այմիսեանի մարտին 2-ին ևրդ կրնացայց այտնիրս Ունուցքիցի Նուվանեանիսի Շիւպանօվին խոթուր ցրեցի 1 տարու դանայ...»:

բ) «Այս տունը պոնեցինք 1824-ին հոկտեմբերի 1-ին, ամիսը՝ 1 մանեդ քիրա պիտի տանք, որքան նստինք»:

Կարելի է կարծել, որ բանաստեղծուհին եղել է նոր Նախիջևանցի, դարասկզբին գաղթած Ղրիմից. նա հավանաբար ծնված պիտի լիներ 1790-ական թվերին (Ղրիմում):

Նշված ձեռագիրը պարունակում է նաև այլ նյութեր. 1գ թերթի լուսանցում գրված է. «Գրիգոր Ղաղարեան». այդտեղից մինչև 3բ թերթը գրի է առնված «Մշտուղ Բարամի» երգերի մի մասը, ապա Մարքիս Օղլու, Շահան Օղլու և այլոց երգերը: Կարելի է կարծել, որ անանուն երգերի մեջ կա մասունի Նոյսաբեթ Բարսեղովը:

1) Այս և հաջորդ տան մեջ կա մի աղավաղված տուն, որից կարելի է թարգմանել միայն հետևյալ տողը (և կրկնակը): Ստուգ-Բողազի տար ու [ձորերը]:

Այնուհետեւ կա մի ամբողջ էջ, որը բոլորովին անընթեռնելի է:

ՇԱՀԻՐԼԵՄԵՅԻ

Ես քեզ սիրել եմ, սիրել, սիրահան,
 Նկտ վրչները ինչ կամարի նման է,
 Պուռուկներդ ալ է, լեզուս զուլալ է,
 Առամներս անքին քարի նման է.

Տա՛յ-տէ՛յ:

Աշկներս՝ կանթեղ, պատկերքս՝ նիշխարք.
 Աստուած քեզի պանել քարի իշայտակ,
 Մոցիս մեշըն ունիս հոռով մանուշակ,
 Պոյրա քամամ սէլվի ծառի նման է.

Տա՛յ-տէ՛յ:

Կունքս կարմիր կիլ է, քիանքիլըս՝ զուլպիլ²,
 Քանի որ ես քեզ սիրեմ, էղել եմ մուշկիլ,
 Չես ասում քէյ ինչ կանէս, խեղճ, խաբիպ
 պիլպիլ.

Էշխըս՝ սիրտիս՝ տերս ու սարի նման է.

Տա՛յ-տէ՛յ:

Քեղեցիկ ես, լա՛ւ ես, սիրուն ըստեղծըված.
 Իմ հոգու հոգին ես, վրկայ է աստուած,

Ինչ որ խոսքիս կասես՝ հագիր եմ կանգնած, -
 Քու՛յ սիրելին էս ինչ [Քառի] նման է.

Տա՛յ-տէ՛յ:

Սերըս սիրտիս ընկալ, արևուտ խուրպան,
 Մեծ սխրէմ ապ ինձ հանիս քեայր կանէ.-
 Հոգի՛ս, միթկըսճ ցրհիր, էնվալըս հարցուր,
 Ասա՛ ինչս՝ ասչար ան ու գար կանէս.

Տա՛յ-տէ՛յ:

Պիլպիլալ պէս կարօտ եմ իմ վարքուն,

Տուն՝ քու տունըս պառկած, ես՝ տուրք

արքուն,

Հագար անհամ երանի կու տամ ան մարքուն.
 Որ քու ծառիս պըտղն մէ հուրար⁷ կանէ.

Տա՛յ-տէ՛յ:

Ես որ հանքան կերքամ՝ տուն տէմս կէլիս.

Քըքիս ալէքըս, նըկերս կէրիս,

Արի մէ մըյ համքըրեմ, շեքեր ու մեղո իս,

Քու սիրելին՝ քեզ՝ ծառայի նման է.

Տա՛յ-տէ՛յ:

Մանքութիւն— Բնագրում որոշ քա-
 տեր կան, որոնք ազաւաղված են. այդպիսի-
 ներից մի քանիսն ուղղեցինք: Դրանք թվա-
 կալված են և բնագրում եղել են հետևյալ
 ձևով. 1. Շահիբէմէյ, 2. Զուլպիլ է, 3. Կուս 4.

Ինց, 5. Հոքիտ միթկըս, 6. կարօտու 7. նու-
 կար:

Մնացած բոլոր տեղերում պահպանված է
 ձեռագրի ուղղագրութիւնը: Կետագրութիւն-
 նը մերն է:

ԱՍ. ՄՆԱՅԱԿԱՆՅԱՆ,